

ЛІЦЕНЗУВАННЯ МОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті розглядається національне законодавство про ліцензування морської діяльності в період з 2015 р. до теперішнього часу. Аналізується вплив законодавчих актів та інших нормативно-правових актів на практичну реалізацію видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню, у напрямі, що вивчається. Окреслюються позитивні та негативні аспекти.

Ключові слова: ліцензійні умови, ліцензування, нормативно-правовий акт, морська діяльність.

В статье рассматривается национальное законодательство о лицензировании морской деятельности в период с 2015 г. до настоящего времени. Анализируется влияние законодательных актов и других нормативно-правовых актов на практическую реализацию видов хозяйственной деятельности, подлежащих лицензированию, в изучаемом направлении. Определяются положительные и отрицательные аспекты.

Ключевые слова: лицензионные условия, лицензирование, нормативно-правовой акт, морская деятельность.

The article is examined the national legislation about licensing of marine activities in the period from 2015 to the present. The influence of legislative acts and other normative legal acts on the practical implementation of the types of economic activities subject to licensing in the direction studied are analyzed. Positive and negative aspects are determined.

Key words: licensing conditions, licensing, regulatory act, maritime activities.

Вступ. Нові вимоги до ліцензування морської діяльності в Україні з'явилися з прийняттям нового нормативно-правового акту (далі – НПА) – Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222-VIII (далі – Закон № 222-VIII). Він кардинально відрізняється від попередніх НПА з цієї проблематики. Так, були переосмислені та запроваджені нові напрями ліцензування в морській діяльності, змінилися погляди законодавця щодо переліку документів, які подаються для отримання ліцензії, відбулося розширення повноважень Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, збільшилися суми штрафу у Кодексі України про адміністративні правопорушення тощо. Однак прийняття цього Закону не припинило практику чинності підзаконних НПА щодо ліцензування морської діяльності.

Аналіз наукових праць вчених свідчить, що інститут ліцензування був предметом наукових інтересів В.А. Гуменюка, С.В. Ківалова, О.М. Олейника, І.Д. Пастуха, П.М. Пальчука, П.М. Чистякова, Л.В. Шестак тощо. В умовах дії нового НПА дослідження не проводилося, в тому числі й у морській діяльності.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу сучасної національної законодавчої бази щодо ліцензування морської діяльності в Україні.

Результати дослідження. Згідно з ч. 1 ст. 7 Закону № 222-VIII видами господарської діяльності у напрямі, що розглядається, що підлягають ліцензуванню, є 1) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським транспортом; 2) посередництво у працевлаштуванні за кордоном; 3) промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України; 4) надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) [1]. Деякі з них зазнали змін.

Так, наприклад, перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським транспортом. Він є новим баченням законодавця, на наш погляд, щодо його попередника – це «надання послуг із перевезення пасажирів, небезпечних вантажів, багажу річковим, морським транспортом». Вважаємо, що це пов'язано з необхідністю виконання тих міжнародних договорів, на які Україна дала згоду (наприклад, Міжнародна конвенція по запобіганню забруднення з суден, 1973 р., Міжнародний кодекс з управління безпечною експлуатацією суден і попередженням забруднення). Ліцензію на цей вид діяльності з 2015 р. уповноважили спочатку видавати Державну інспекцію України з безпеки на морському та річковому транспорті, а потім – Державну службу України з безпеки на транспорті [2].

Із новим Законом № 222-VIII були прийняті лише Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським транспортом, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 р. № 1186, та Порядок проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 182, що діють досі у першій своїй редакції. Ще деякий час діяв Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 р. № 756, що втратив чинність 06.09.2016 р. Усі інші українські НПА, пов'язані з цим видом діяльності (наприклад, Кодекс торговельного мореплавства України № 176/95-ВР від 23.05.1995 р., Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР, Порядок ведення Державного суднового реєстру України і Суднової книги України, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26.09.1997 р. № 1069, Положення про систему управління безпекою судноплавства на морському і річковому транспорті, затверджене Наказом Міністерства транспорту України від 20.11.2003 р. № 904, Положення про порядок видачі посвідчення судноводія малого/маломірного судна, затверджене Наказом Міністерства інфраструктури України від 07.05.2013 р. № 283, Порядок визначення мінімального складу екіпажу судна, затверджене Наказом Міністерства інфраструктури України від 10.11.2014 р. № 575) залишилися чинними та зазнали лише несуттєвих змін.

З аналізу зазначених НПА, на наш погляд, вбачається, по-перше, зменшення кількості підзаконних НПА саме з ліцензування у напрямі, що вивчається, по-друге, об'єднання різних об'єктів перевезення в єдиному підзаконному НПА щодо їхнього ліцензування із закріпленням загальних вимог до них, по-третє, відсутність прямого посилання на наявність додаткових вимог для отримання ліцензії для деяких видів господарської діяльності (наприклад, стосовно перевезення небезпечних відходів річковим, морським транспортом). Таким чином, цей вид господарської діяльності, хоча і був відкоригований, але потребує додаткового перегляду для уникнення всіляких непорозумінь між органом ліцензування та здобувачем ліцензії чи ліцензіатом.

У посередництві з працевлаштування за кордоном як виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, аналогічна ситуація з правовим регулюванням як у вище розглянутому напрямі морської діяльності. Так, після прийняття Закону № 222-VIII були чинні такі законодавчі акти: Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 р. № 756 (втрата чинності 06.09.2016 р.), Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном, затверджені Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 06.09.2010 р. № 272 (втрата чинності 05.02.2016 р.), Порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні на роботу за кордоном, затверджений Наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 06.09.2010 р. № 272 (втрата чинності 05.02.2016 р.), Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з посередництва у працевлаштуванні за кордоном, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1060, та Порядок проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 182. Ліцензію під час дії Закону № 222-VIII на аналізований вид господарської діяльності можна отримати в Міністерстві соціальної політики України [2].

Представляється, що для цього напряму морської діяльності з урахуванням змін, що спостерігаються, є характерним продовження практики, окресленої під час дії Закону України «Про

ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 р. № 1775-III (далі – Закон № 1775-III).

З прийняттям Закону № 222-VIII ще один вид господарської діяльності зазнав реформування як у назві, так і у законодавчій базі – це «діяльність, пов'язана з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств». Її спочатку прописали у п. 21 ч. 1 ст. 7 Закону № 222-VIII як «промисловий вилов риби, крім внутрішніх водойм та річок», а потім – «промисловий вилов водних біоресурсів за межами юрисдикції України» [1]. Органом ліцензування є Державне агентство рибного господарства [2]. А законодавча база для останньої версії розглядуваного виду господарської діяльності містить як раніше прийняті НПА (наприклад, Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 р. № 3677-VI, Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 р. № 756 (втрата чинності 06.09.2016 р.), Порядок контролю за додержанням Ліцензійних умов провадження господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби на промислових ділянках рибогосподарських водойм, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств, затверджений Наказом Державного комітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства аграрної політики України від 02.04.2003 р. № 40/90 (втрата чинності 18.10.2016 р.), Ліцензійні умови провадження господарської діяльності, пов'язаної з промисловим виловом риби, крім внутрішніх водойм (ставків) господарств, затверджені Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 31.05.2013 р. № 341) (далі – Ліцензійні умови № 341), так і нові (наприклад, Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з промислового виллову водних біоресурсів за межами юрисдикції України, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2016 р. № 845, та Порядок проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 182). З огляду на наявний перелік ліцензійних умов, можна констатувати, на наш погляд, одночасну їхню дію, хоча Ліцензійні умови № 341 мали вже втратити чинність.

Отже, з аналізу вищенаведеної бази видається, що вона є недосконалою, бо 1) містить НПА, які не можуть бути ще чинними; 2) відсутній чіткий перелік документів на отримання ліцензії з цього напрямку морської діяльності; 3) не враховуються норми міжнародного законодавства з цього питання.

Стосовно надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) це також і страхування морської діяльності. Вирішення питань щодо ліцензування такого напрямку з боку органів виконавчої влади покладено на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [2]. За період з 2015 р. і дотепер основними НПА тут можна вважати Кодекс торговельного мореплавства України № 176/95-ВР від 23.05.1995 р., Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР, Перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2001 р. № 756 (втрата чинності 06.09.2016 р.), Ліцензійні умови провадження страхової діяльності, затверджені Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.08.2003 р. № 40 (втрата чинності 30.05.2017 р.), Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів), затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 913 та Порядок проведення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування планових та позапланових перевірок додержання органами ліцензування вимог законодавства у сфері ліцензування, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 182.

Вбачається, що законодавець переглядає та прописує таке національне законодавство, яке в майбутньому буде виконувати норми законодавства ЄС щодо страхування взагалі, але не морського. Специфіка страхування морської діяльності в Україні не враховувалася як під час дії Закону № 1775-III, так і Закону № 222-VIII. Отже, у нашій державі триває практика гальмування розвитку саме такого страхування.

Висновки. Отже, з проведеного аналізу щодо ліцензування морської діяльності в Україні можна, на наш погляд, констатувати: 1) найчастіше наявність одного спеціального підзаконного НПА стосовно певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню; 2) прийняття, набрання чинності та дія деякий час Закону № 222-VIII відбувалася без відповідної вітчизняної

законодавчої бази; 3) неузгодженість ліцензійних умов для деяких напрямів морської діяльності; 4) відсутність врахування норм міжнародного законодавства та законодавства ЄС.

Видається, що необхідно спочатку застосувати попередній досвід: прийняти єдиний підзаконний НПА, де буде закріплено перелік документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності, в т.ч. у морській сфері, та вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання під час провадження такої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 23. Ст. 158.

2. Перелік органів ліцензування: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 р. N 609 / Законодавство України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-%D0%BF>.

УДК 342.9

ДУЛБА Є.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена розгляду особливостей формування та реалізації фінансової політики держави. У процесі дослідження основна увага акцентована на аналізі основних проблем при формуванні та реалізації фінансової політики в Україні. Досліджуються роль прогнозування і планування дохідної частини бюджету. В результаті наукового пошуку автором виділено основні пріоритетні напрями формування фінансової політики та запропоновано шляхи вдосконалення фінансової політики в Україні.

Ключові слова: *фінансова політика, бюджет, податки, бюджетна система, податкова система.*

Статья посвящена рассмотрению особенностей формирования и реализации фискальной политики государства. В ходе исследования основное внимание акцентировано на анализе основных проблем при формировании и реализации фискальной политики в Украине. Исследуются роль прогнозирования и планирования доходной части бюджета. В результате научного поиска автором выделены основные приоритетные направления формирования фискальной политики и предложены пути совершенствования фискальной политики в Украине.

Ключевые слова: *фискальная политика, бюджет, налоги, бюджетная система, налоговая система.*

The article is devoted to consideration of features of forming and realization of fiscal politics of the state. During research main attention is accented to analyze of main problems of forming and realization of fiscal politics in Ukraine. The prognostication and planning of profitable part of budget is examined. As a result of scientific search the author is determined the priority directions of forming of fiscal politics and the ways of perfection of fiscal politics offer in Ukraine.

Key words: *fiscal politics, budget, taxes, budgetary system, tax system.*